UNIVERSAL
LIBRARY
OU_204740
UNIVERSAL
LIBRARY

కొండవీడు గ్రంథమాల.—ప్రథమకుసుమము.

నలజారమ్మ యగ్నిప్రవేశము.

గ్రంథకర్త

దువ్వూరు - రామరెడ్డి.

మదరాసు

ఇండియా ప్రింటింగ్ వర్క్సు, ముద్రాక్షరశాలయందు ముద్రితము.

1917

Copyright Registered.]

[PRICE AS. 4.

విజ్ఞాపనము.

ఆంధ్రపాఠక మహాశయులారా!

ఇందలి ఇతి వృత్తము కల్పితముగాదు. ఇప్పటికి దాదాపు రెండువందల సంవత్సరములకుఁ బూర్వము నెల్లూరు మండలమునందున్న గూడూరునందు ఈ చరిత్ర జరిగినట్లచ్చటి వృద్ధజనులచేఁ జెప్పఁబడుచున్నది. ఇందులకు సాక్షి భూతముగా నలజారమ్మ జ్ఞాపకార్థమై గూడూరునందొక దేవాలయము నిర్మింపఁబడియున్నది. ఈ కావ్యమునందు నలజారమ్మ పాతివ్రత్యము, చిత్త స్థైర్యమున్ను, పెంచలరెడ్డి న్యాయైకపరతయు, వెంకటరెడ్డి యక్రమమున్ను తెలియంబడుచున్నది. నేనీ గ్రంథమును రచియించి కొంతకాలమైనను, ప్రకటనార్హ్మమగునా యను సందేహముచే నింతవఱకు ముద్రింపనైతి.

కాని, బ్రహ్మశ్రీ దుర్భా - సుబ్రహ్మణ్యశర్మగారు, మ-రా-రా-శ్రీ కె. కోటిరెడ్డి, బి.యె.- యల్. యల్. బి.- బి.సి. యల్.గారు, మ-రా-రా-శ్రీ పి. హెచ్. రామరెడ్డి, యం.యె.- బి. యస్. సి.- గారు, మ-రా-రా-శ్రీ మన్నెం శేషాద్రిరెడ్డి,

యల్.యం. & యస్. గారు, మ-రా-రా-శ్రీ కాటంరెడ్డి ఆది నారాయణరెడ్డిగారు మున్నగు ప్రముఖు లీ గ్రంథమును బరికించి ప్రకటనార్హమని ప్రోత్సాహ మొనరించిన తదుపరినే నీగ్రంథ మును ముద్రింప సాహసించితిని. పండితులు నాబాల్యసాహస మును మన్నింతురుగాక !

నేను చదువఁగావిని యీ గ్రంథంబునఁ గొన్ని సవరణలు సూచించిన బ్రహ్మశ్రీ దుర్భా - సుబ్రహ్మణ్యశర్మగారికిఁ గృతజ్ఞతాపూర్వకవందనము లర్పించుచున్నాఁడ.

గూడూరు
25-7-1917

యిట్లు,
సుజనవిధేయుఁడు,
దు - రా మ రె డ్డి.

అంకితము.

సీ. ఏబాల లేనగ వెలమిహృత్కుముదంబు
వికసింపఁజేయు చంద్రికలగుంపు ;
ఏకందువదనేందు వింపార నాకన్ను
వెన్నెలపులుగులు గన్నవిందు ;
ఏకొమ్మమవ్వంపు టీక్షణంబులు మేన
వర్షించునమృతంపు వానజాలు ;
ఏపాపమురిపెంపుఁ దీపుక్రొంబలుకులు
వీనుల కవ్యక్తమైనముదము ;
తే-గీ. అట్టిలావణ్యసీమ పుణ్యప్రకాశ
చిన్నిప్రాయంబున న్దివిఁ జేరినట్టి
రుక్మసమదేహ చిన్నారిరుక్మిణమ్మ
నాదుచెల్లెలిస్మరియింతు నాదరమున.

చ. జలదమునందుఁ గ్రొమ్మెఱుఁగుచాడ్పునఁ గన్నులఁగట్టియంతలో
జెలియల ! పోయితో ప్రకృతి జీవనమొంతయుదుష్టమంచు; నీ
కలికిమొగంబునేఁటికిని గన్నులఁగట్టు, ననూనభావనా
విలసితమూర్తివై ; ప్రణయవేగము కాలములెక్కసేయునే?

క. నినుదలపోసినయంతనె
కనుగొనలను దుఃఖబాష్పకణములుజాఱున్ ;
మన ప్రణయ లతలఁగాలం
బను ఖడ్గముగోయఁజాలదనుజాత ! వెసన్.

చ. ఇరువదివత్సరంబులకె యేమని తెల్పుదుఁ జెల్లెలా! వ్యథా
భరమునఁ గ్రుంగెఁ జిత్తము; ప్రభాతమనోహరమయ్యు లోకము
త్కరతిమిరావిలంబగు విధంబునఁ దోఁచు; మహింజరించు చే
కరమున సహ్యమయ్యెఁ; జనఁగాఁదడవేలొకో స్వర్గభూమికిన్.

తే.గీ. ప్రణయసూత్రంపు టురులలోఁ బదిలపఱచి
చేదికొనన్ను దివిసేర శీఘ్రగతిని
చెల్లెలా! యేమిసెప్పుదుఁ జిత్తమిపుడు
చెప్పరానట్టిశూన్యతఁ జెందెనేమొ.

తే.గీ. కష్టసుఖవార్ధికల్లోల కాండములను
ముందు వెనుకలు దెలియక మునుగ నేను
నంబరాపగాసికతాస్థలంబులందు
నాడరమ్మని పిలిచెదో యమ్మ! నీవు.

తే.గీ. విమలసంధ్యామనోజ్ఞ పశ్చిమదిశాంబు
జాక్షిగర్భంబునందు, గాఢాందకార
సంతతులువుట్టె చెల్లెలా! చతురసృష్టి!
చిత్తశల్యంబయిజ్జగ జ్జీవనంబు.

ఉ. మంజులనందనాంతర సమంచితకల్ప లతాకుడుంగమం
దంజికలేకరత్నరచితాయతవేదిక విశ్రమించి, గం
గంజరియించుచల్లనగు గాడ్పులుసోక ముదంబునొందుచున్
సంజమనోజ్ఞదీధితుల సఖ్యము నెంచెదు రుక్మిణమ్మ! బా
ష్పాంజలితోడ నీకుఁ గృతినంకితమిచ్చితిఁ గొమ్ము ప్రేముడిన్.

ఇట్లు, నీప్రియసోదరుఁడు,

దువ్వూరు - రామ రెడ్డి.

శ్రీ

నలజారమ్మ యగ్నిప్రవేశము

ఉ. శ్రీలలితామృతేక్షణ వశీకృతుఁడాయెను గృష్ణుఁడంచు రా
ధాలలితాంగి యల్కమెయిఁదల్పమునంబవళింప "నింత కాం
తాళమప్రేయసీ!" యనుచుఁ దన్వికపోలము పుల్కరింపగా
హాళిని ముద్దులాడెడు మురాంతకుఁడోముత భక్తలోకముల్.

ఉ. చెక్కులదానధారలకుఁ జిత్తమురంజిలఁదేఁటి కూటువల్
ద్రొక్కిడిగాఁగ మూగనెటుఁదోచక పందిరి నల్లియున్న సొం
పెక్కిన చంపక స్తబక మేత్తెఱఁ ద్రుంచిమిళింద బృందముం
గ్రక్కునఁదోలు విఘ్నపతి కావ్యవిఘాతల తాలవిత్రుఁడై.

చ. సరసిజసంభవాస్య నవసారససారమరందపాన త
త్పరతముదంబు నొందకయ తద్దయుఁబండితచిత్త నీరజో
త్కర మకరంద పానవశతంగడు సౌఖ్యమునల్వరాణి నా
డు, రసనఁగొల్వుదీరి రసతుందిలకావ్యము వల్కఁగావుతన్.

ఉ. బాలుఁడనయ్యు నీకృపకుఁ బాత్రుఁడనంచుదలంచి పూర్వమేఁ
జాలకృతుల్ రచించితిని సారససంభవురాణి! వాణి! మ
ద్బాలదశా విశేషములు పాయకమున్న రచింతుఁగాఁపు స
చ్ఛీల పవిత్రచారితము, చిందగఁగమ్మని పూవుఁదేనియల్.

ఉ. సారకవిత్వసంఘటన చాతురిగల్గుట పూర్వజన్మ సం
స్కారమటంచుఁబల్కుదురు సత్కవివర్యు; లదెట్టులున్న
నిష్కారణ వత్సలత్వమున సంతతమున్నను బ్రోచినట్టి త్వ
త్కారుణికత్వముందలఁతుఁ దామరసోద్భవచిత్త హారిణీ !

చ. అనిశముఁ బుష్పితద్రుమమునందు వసించియుఁ జీడపుర్వు త
ద్ఘనకుసుమాసవంబునకుఁగా మతిసేయునె? పండుటాకు లం
దిని మనుఁగాక; షట్పదము తియ్యని తేనెలు గ్రోలిమోదముం
గను; నిటులేగదా తెలియఁగాకవి సత్కవి తారతమ్యముల్.

కథాప్రారంభము.

క. శ్రీసింహపురీ మండల
కాసార మరాళమనఁగఁ గాంతిల్లి రమా
వాసంబయి సతతంబునను
వాసి న్గూడూరు మిగుల వర్ధిలుచుండున్.

చ. ఖలులను సంస్కరింపఁ దమకమ్మున శిష్టుల రక్షసేయఁగా,
నిలహరి విగ్రహంబయి రహింపగ, నంత వికుంఠవిష్ట పం
బలరగ దేవతాయతనమయ్యెను నానుతికెక్కు, నప్పురిం
గల ప్రతిదేవమందిరము కందసమాశ్రిత గోపురంబుగన్.

చ. నెలకొని భూసురోత్తములు నీరజ షండపరాగ పూగ సం
కలిత జలప్రపూర్ణమయి గ్రాలు జలాశయమందు వేకువన్
సలిలములాడి వేదవిధి సక్కగఁదీర్చి విధాతలోయనం
జెలువుగ వేదశాస్త్రములు సెప్పుచునుందురు శిష్యకోటికిన్.

ఆ-వె. జానపదులుగోరు చక్కెఱబెల్లంబు
నుప్పుమిరపకాయ పప్పులాది
వస్తుని కరమమ్మి వైశ్యుల ప్రోలను
నర్థనిధులఁగూర్చి యలరుచుంద్రు.

సీ. కుక్కుట జాలంబు కొక్కొ-రోయని కూయ
నీల్గుచు మాల్గుచు నిదుర లేచి,
యతివల కౌఁగిళ్ల నల్లన సడలించి
తల్పంబులన్ డిగి తడవికొనుచుఁ
బడకటిండ్లను వీడి తడుపుఁబాతయుఁజేతి
కఱ్ఱయుఁగైకొని కదురయమునఁ
బైరుపచ్చలుచూడఁ బసులను గాపాడ
మడవలుగట్టంగ మడులుదున్న

తే-గీ. నెండవానల నాకయుద్దండలీలఁ
బ్రొద్దువోడిచిన దాదిగాఁ బ్రొద్దుగ్రుంకు
వఱకుఁ బొలములఁ గష్టించి వచ్చుచుందు
రప్పురంబున యువకులౌ హాలికవరులు.

ఉ. పైరులుపంటలుంగలిగి పంటవలంతికిఁ బచ్చశాల బం
గారపుఁ గొప్పు బిళ్లలనఁగాఁ జెలువొప్పును నప్పురంపుము
క్కారులు పండుచేలు, మునుగాఁపులొసంగిన యప్పుదీర్పన
ద్ధారణి ధాన్యరాసులను దాఁచినగాదుల నాగమీఱుచున్.

ఉ. ప్రోలికిదక్షిణంపుదిశఁ బుష్కరపుష్కలమై, ప్రకంపనాం
దోళిత వీచికానికర తుందిలమై, కలహంసచక్ర మీ

నాలయమై, విశుద్ధసలిలాశయమై, తనరుందటాకము
త్తాల తటావృతంబునయి తగ్గక నీరు నిదాఘకాలమేన్:

సీ. చెఱకుగానుగలను జిందిన రసబిందు
లాన నీగలుజుమ్మ రంచుమూగఁ;
జెఱకుపిప్పినిమేసి చెలువాఱు సెలపెయ్య
దాటులు బీళ్లకుఁ దరలుచుండ;
నెదురుమోసులు త్రుంగ కుదురులు తెగమెక్కి
యూరపందులబారు గేరిఁదిరుగ;
గళమునందున వ్రేలు గంటలు మ్రోయంగ
మేకమందలుపచ్చ మేతకేగఁ

తే-గీ. బనికిఁగొఱగాని సోమరి పడుచువాండ్రు
దిరుగుచుండగ బాజారు తెరువులందుఁ,
బల్లెటూరి మిటారులు పణ్యవీథి
బేరమాడఁగ నవ్వీడు పేరమలరు;

క. ఆపుర మందునఁ గాఁపుల
కాఁపురములు పెక్కుగలవు కంజాలయకుం
గాఁపురములు, నలిఘులకుఁ
దాపురమైనట్టియన్న దానపుటిక్కల్.

వ. అవ్వీటికాఁపు మేటులందు. [లై

చ. కొలిచిన మూరకెక్కుడగు గొప్పయురంబును, మాంసలంబు
మలికలుగొన్న బాహువులు, మిట్టనొసల్, రుదురాకవన్నె చె
న్నొలసెడు మేనినిగ్గుగల యొక్కఁడు వెంకటరెడ్డినాఁగఁ బే
ర్వొలసెను గష్టజీవియయి పెద్దలనాఁటి ధనంబులొప్పఁగన్;

తే-గీ. వాయురోగంబునందాను బాల్యమందు
వనర, నతనికి జనయిత్రి పసపుచేత
నుదుటఁ గాల్చిన మచ్చసొంపొదవుచుండు
నిటలలోచను మూడవ నేత్రమనఁగ.

సీ. చెరువునీటనుమున్గఁ జేవురించెనెగాని
పెన్నెరి విప్పిన వెన్ను దాటు;
స్ఫోటకచిహ్నాలు వాటిల్లెనేగాని
మొలక నవ్వులుగుల్కు ముద్దుమోము;
కావడిమోఁతలఁ గాయగాచెనెగాని
భుజపాళియుబ్బ సొంపులుఘుటించుఁ;
జదువురాకుండుటఁ గొదుకుమాటలెకాని
చతురత సుంతైన సంపహోదు;

ఆ-వె. మడవకట్టుగాండ్ర మడవవ్యాజ్యములలోఁ
దనదె పెద్దగొంతు దనరుచుండు;
సేద్యమందువళవు సెప్పఁజాలినమేటి;
పట్టువిడుపుదెలియు దిట్టయతఁడు.

మ. పెరుమారెడ్డి సువంశమందుఁగలిగెం బెంపారనొక్కర్తెముక్
సిరివారాన్నిధి నుద్భవించినటులక్ శృంగారపుస్ధివియో,
సరసంబౌనవనీత విగ్రహమొనా జానొప్పునకన్యక
హారువెప్పారఁగఁ బెండ్లియాడె హాలికుండానంద నిర్మగ్నుఁడై.

క. నలజారమ్మ యనంగను
సలలితమౌపేరుగల్గి సారసముఖి, కాఁ

పులపూఁబోణులఁదానొక
తలమానికమటులఁ దనరెఁ దలమాపొగడన్.

ఆ-వె. నిమ్మపండువంటి నెమ్మేని జిగితోడఁ
గురులనీలి పసలుగునిసి యాడ,
గంగ యమునసీరు గలిసిపారినరీతిఁ
జెలియసోయగంబు చెలువుమీాఱె;

తే-గీ. కన్నుఁదమ్ములు పెద్దవేగాని, కొనల
బచ్చవోడిచిన సోగలు పరిఢవిల్ల
గాంచువారికి మఱియింతగాఁగ, జిగులఁ
గ్రుమ్మరించుచుఁ గందోయి కులుకులెసఁగు.

క. సందిటఁ బచ్చలబాజీ
బందులపస నొసఁగుచుండుఁ బచ్చవోడుపుఁబూ
వుందీవల యందములా
కుందరదన బాహులతలకుం దొడవులన్.

తే-గీ. పూవుఁగొమ్మల నెలదేంట్లు మూగిజుమ్ము
జుమ్మురంచని రవళించు జోకదోఁపఁ
గాంతమణిబంధయుగమునఁ గాంతిగొల్పు
జిలుగునీలాల గాజులు నులివుఁగోలయు.

తే-గీ. నల్లఁబూసల పేరులోనాణెమైన
గిన్నెబొట్టు, కడానివంకీలు, మట్టె,
లంచుకమ్మలు, ముక్కర యందమొసఁగుఁ
గలికినెమ్మేని నిగ్గుల చెలిమికలిమి;

ఆ-వె. దైవభక్తిగల్గి దైవాఱునాసతి,
పతియెదైవ మంచుఁ బ్రణుతిసల్పుఁ,
దొలసి పూజసేయు దురితకార్యంబుల
జిత్తమందుఁ జింతసేయదెపుడు.

ఉ. ఇంటికినమ్మ భిక్షమని యెవ్వరువచ్చిన (బొమ్మపొమ్మ నీ
వంటిరుచాలమందియని వాదులుసల్పక వడ్లొ, బియ్యమో
వంటకమోతగుంగొలఁది వచ్చినయర్థులకిచ్చిసంపువా
ల్గంటి ప్రమోదచిత్తయయి కల్గినదిద్దియె యంచుఁజెప్పుచున్.

చ. ఇరుగు పొరుంగువారి తగువెయ్యది యేమనితీర్పనేగదా
పరమపతివ్రతామణి, ప్రభాతమునందున గేహకృత్యముల్
సరగునఁదీర్చి రాట్నమును సజ్జనిత్రిప్పుచు వడ్కుచుండు, సుం
దరబిసనాళ తంతువులనందగు సన్నని నూలుపోగులన్.

చ. పరపురుషాస్యముంగనినఁ బద్మవిలోచన మోముద్రాంచు;
దొం, దర పనిలేకయున్న నిలుఁదావినాడదు; పోదుమాటికిం
బరగృహాపణ్య వీథులకు; బంధులఁజూచినఁ దల్లిదండ్రు లం
గర మనురక్తి గాంచినటుగా మరియాదలుసల్పుఁ బ్రీతిగన్.

క. పతిచిత్తవృత్తి గనుఁగొని
సతతము నతఁడాజ్ఞయిచ్చు చాడ్పున వ్యతిరే
కత లేక కార్యముల నా
సతి సేయుచునుండు భక్తి శ్రద్ధలతోడన్.

క. ఈరీతిఁ గొంతకాలము
సైరిక మిథునంబు ముదము సంధిల్లగ, సం

సారము సేయుచునుండెను
దూరీకృత దురితముగ, నధోక్షజుభక్తిన్.

చ. వాలమున కేగియున్న పతి భోజనకార్యము దీర్పరాక యు
న్న, లలితబాహు, రాట్నముఘనంబుగఁ ద్రిప్పుచుఁ జూరునం
దుఁగి, ల్కిలమనిపల్కు పిచ్చుకల క్రీడలు సూచుచునుండ
నంతలో
వెలుపలనుండి పిల్లలకు వేగమ మేతలుదెచ్చె తల్లియున్.

ఉ. తల్లినిజూచి పిల్లలు ముదంబునఁ గంధరముల్ నిగుడ్చి సొం
పుల్ల సిలంగఁజంచువుల నొండొరు మీఱఁగఁజాపి మేపునం
గిల్లని తల్లి యున్న దెసఁ గిక్కిఱియం, గలవింక మంత న
ల్లల్లన మేత వెట్టనది యంతయుఁ గాంచుచునుండెఁ గాంతయున్.

వ. అంతరంగంబున వింతవోడమ నయ్యలికుంతల నీగతిఁ
జింతించు.

శా. ఔరా! సృష్టివిచిత్రమెన్నఁదరమా? యంభోజగర్భుం డసొం
పారం, బిట్టకునైన నిట్టివల పత్యంతంబుఁ గల్పించి సం
సారాంభోధితరంగడోలికల నూచంగల్గె నీ లోకముల్ ;
ఈరీతిన్ విధి సేయకున్న నగునే యెందైన సంసారముల్.

ఉ. ఱెక్కలు వచ్చినంత నెతఱింగని పాడఱి వీడినీడ, మే
దిక్కున నేకుజంబులనొ తేకువ గూండ్లు రచించి తల్లియున్
మక్కువ లేకయుండు కసుమాలపుఁ బిల్లలమీఁదఁ బక్షికి
మక్కువయున్న దే! యిఁకను మానవులన్వలపుంట దొడ్డయే?

ఉ. పిట్టలకైనగాని యిటు పిల్లలఁజూచిన యంతనుల్లమం
దెట్టులనుండునో ప్రణయమెవ్వరికైనను జెప్పశక్యమే ?

కట్టిడిగాఁడె బ్రహ్మయిటు కౌతుకయుక్తిలఁ జేసిపత్తులన్
దిట్టతనానననన్ను గడుదీనతస్రుక్కఁగఁ జేసెనక్కటా!

చ. మునుబుడబుక్కువానికిని మోదమునన్ జరిచీరయీయనా
కనువుగ వెండితాయెతున యంత్రముసంఘటియించియిచ్చెనా
యనఘుడ; దేమొకాని యటులైననునొక్కయపత్యమింతకుం
బనపుటకానికల్గదుగ! ప్రాగ్భవదుష్కృతమెంతగాఢమో?

ఉ. నాసరివారిజాక్షులు మనంబున సంతసముప్పతిల్ల వి
శ్వాసమునందనూజులను జక్కిలిగింతలు వెట్టిపాద వి
న్యాసవిలాసముంగనుచు నాననచుంబన మాచరించుచున్
వాసరముల్ తమింగడుపనాకిటు వంజతనంబు చెల్లునే?

శా. పూర్వంబెట్టియఘంబుసల్పితినో? యేపుణ్యాత్మసంఘంబులన్
గర్వాంధంబునఁ గష్టపెట్టితినో? యేకళ్యాణ సత్పుత్రునే
సర్వాంగంబుఁ గఠోరశస్త్రికలచే స్రగ్గించినానో? ననుం
బర్వెందద్వృజినావళుల్ కటకటా! నంధ్యాత్వమూలంబునన్

చ. కలుగునొకల్గదో సుతుఁడు గన్నులకానమొతగాఁగ; పాలడాల్
గులికెడు లేఁతబుగ్గలను గూరిమిముద్దిడు భాగ్యమబ్బదో?
యిలసుతహీనయైన సతికేమిసుఖంబగు? భోగభాగ్యముల్
బలిసియువ్యర్థమౌగద! కృపాకరహీనని శావిధంబుగన్.

వ. అని యిటులఁ దలపోయుచు దుఃఖాక్రాంతమాన
సయై.

చ. లలితపుఁబద్మపత్త్ర ముకుళంబులనుండి స్రవించు తేనెకా
ల్వాలవలె బాష్పపూరములు పద్మదళాక్షిదృగంచలంబులం

దొలకిపయోధరాగ్రములతో నెకసక్కెములాడుభంగి, న
ప్పొలఁతుక వెక్కియేడ్చె నిజపూర్వకృతాఘనిదాఘతప్తయై.

వ. అంతఁ బొలంబెల్లఁ గలియంగ్రుమ్మరియిస్సురనుచు నాహాలికుండు.

క. పటుసూర్యాతపసంహతి
నిటలంబున ఘర్మబిందునికరములొలయం
దటుకునఁ జనియింటికిఁ బ్ర
స్ఫుట దుఃఖవివర్ణవదన సుదతినిగాంచెన్ ;

క. కాంచి విషాదము పెనఁగొనఁ
జంచన్నవ పల్లవాంగి చక్కికరిగి, యో
పంచాననమధ్యా! యీ
సంచున శోకింపనేల, సదయతఁ జెపుమా ;

ఆ-వె. ఇరుగుపొరుగు గఱితలెవరైన నీతోడఁ
దగవు పెట్టికొనిరొ ? తల్లిదండ్రు
లేమితిట్టినారొ ? లేమరో ! సెప్పుమ
హృదయమందుఁ గుందుటు దుటుదీర ;

చ. విరిసిన తమ్మిఁదేఁటిజత వేడ్కమరందములాని యెక్కుడైల్
నరసము గ్రక్కెనోయనఁగ నాతిరొ ! కన్నులబాష్పపూరము
పొరలఁగనేల ? కేలనుగ పోలమునూనగనేల ? బేలవొ ?
చిరుతవు? చెప్పరాదొ?యని చింతదొలంకగ భర్తయత్తఱిన్.

చ. అన ; విని కాంచనాంగియు దృగంచలకాంతివిషాదతప్తమై
గనియలు గట్టెనోయనఁగఁ, గజ్జలసమ్మిళితాశ్రుబిందువుల్

గునియుచుఁ గన్నులందొరఁగ, గోటనుమీటుచు, దంతదీధితు
కనదధరోష్ఠరాగమును గప్పవచించెవిపంచికాధ్వనిన్. [ల్

పిట్టలకైన సంతసముపేర్చును బిల్లలఁగూడియుంట ; నా
కట్టిడి బ్రహ్మయేలొకొ సుఖంబులు సంపదలిచ్చి యొక్కనిం
బట్టిని గల్గజేయఁడు ; ప్రపంచమునందిఁక నిట్టిజీవితం
బెట్టులఁ బుచ్చువాను ; హృదయేశ్వర ! యీశ్వరమాయ
యెట్టిదో !

అనవినిభర్తృఘట్టులను నంబుజనేత్రరో! యీశ్వరున్ వృథా
పనప్రుచు దూఱనేల ? మనపాపము కొండలమీఱ ; నూరకే
వనరిన నేమిసేయఁగల వారము పారము ముట్టకుండునే
మనదగుకోర్కె ? వృద్ధులమొ? మానుము శోకము మానినీమణీ!

క. అని యిట్లు భార్యనుహాలికుఁడు
చనువునఁదాఁగు స్తరించి సంతోషమునన్
మునుపటివలె సంసారం
బొనరుచుచుండఁగఁ దైవయోగముచేతన్.

క. నెలమసలె ; చీరచిక్కెను ;
బలుసులపై నిచ్చగలిగెఁ ; బొసఁగగతులయం
దలసత ; నెలఁతకుఁ జెక్కుల
నలిజిగిదలకొనియె ; నళులు బెరసెనుజగున్నై.

క. చనుమొనలు నల్లవాఱెను ;
మినమినవిడి పెదవులొలసె మృత్తికపాలిం ;
దనరెనుజిట్టుము లరుచియుఁ
దనుప్రసవశ్రమము హెచ్చెఁగను తరుణికిబలిసెన్.

వ. ఇటుల నాబోటిదుర్భర గర్భలాలసమైయుండ నొక్క-
నాఁడు.

తే-గీ. కాలశాక్తేయుఁ డంధికాకాళికధిక
భక్తిఁ, గడసంజతగరును బలిగనీయఁ
గ్రొత్తనెత్తుటిధారలు గురిసెననఁగఁ
జేవురించెనుదిక్కులు చెలువుమీఱి.

సీ. పండియుట్టులువంచు పైరుజొంపములకు
జాళువాపూతలుగీలుకొల్పి
కన్నెపయ్యెరకల్లఁ గదలుచుగునిసాడు
జలదబాలలకెట్టు కలపములఁది
కుజకోటరంబులఁ గూర్కెడు పెనుగుడ్ల
గూబలమాంద్యంబుఁ గొల్లగొట్టి
యొండరాపిల్లకునోయు క్రొన్ననలకుఁ
బూర్వరాగంబుకు బొదలఁజేసి

తే-గీ. ఆలమందలఁగదిలించి ; హాళికులకుఁ
బనులుచాలింపఁగనుసన్నఁబరగఁదెలిపి ;
భర్తలనుగూడ నుత్కంఠ భామినులకుఁ
గొలిపి, రజనిముఖంబునఁగొఱలెనినుఁడు.

తే-గీ. సాంధ్యరాగంబు వృక్షాగ్రశాఖలందు
నలమి కొనినంత వహ్నికీలలుగ నెంచి
పక్షులెల్లను గూయుచుఁ బఱచుచుండెఁ
గాలిపోయెను గూళ్లంచుఁగడురయమున.

ఆ-వె. తారలుల్లసిల్లె; జారుల మనములు
కలువలట్లు కాంతి గడలుకొనియె;
జక్రవాకకాంత స్వాంతంబుపోలికఁ
దమ్మిమోముమోడ్చె నుమ్మలించి.

తే-గీ. అభ్ర కేదారమునఁ జంద్రుఁడనెడు గోప
బాలకుండుడు గణమను పసినిమేపు
చుంఘుపోయగ మత్తటినెప్పె; నటులఁ
గాక, చిహ్నమౌఁగొంగడి గలుగునెట్లు ?

తే-గీ. హంసబాలికలంబు విహారలీల
నంబరాపగ తరగల నాటలాడఁ,
గంపితంబయి యంభోజ కాండరజము
లలమికొనెనన, వెన్నెల లలరెమింట.

తే-గీ. అంతనాకాంత భర్తకు నన్నమునిడి
చంద్రికామోహనంబైన శర్వరినటు
పవ్వళింపగ మంచము బయటవైచె
నడుగువెట్టుట యామడ యట్లుగాఁగ;

చ. పతియుభుజించివచ్చి సతి! పందులుదున్నలుగోవ యావులుఁ
సతతము జొన్నచేఁలఁబడి సర్వము నాశముచేసెనంట; యా
వితమును నేఁటిరాత్రిఁగని వేకువవత్తునటన్న భర్త, యా
సతి యిటుపల్కె-నాథ! మదిసంధిలె గోర్కె-యొకండు
తెల్పెదన్.

తే-గీ. ఊచబియ్యముమీఁద నాకూహ వొడమెఁ,
దిరిగివచ్చెదు నప్పుడు తెమ్మజొన్న

కుంకు లోకపఁగియని చెప్పఁగలికి, హాలికుఁ
“డట్లనే” యని తలయూఁచి యరిగెనపుడు.

చ. పొలఁతి యొకింతసేపుకనుమోడిచి, స్వప్నమురాఁగ లేచియీ
కలఫలమేమొ? మట్టియలు ఘల్లనివీడెను, గ్రొత్తచీరనా
తలపయిఁ గప్పినట్లుపడె, దారుణవహ్నిశిఖాముఖంబునం
బలువురుదండసంభృతులు బల్మిననుంబడఁ ద్రోచిరుగ్రులై.

ఉ. సారసగంధియిప్పగిది స్వప్నవిధంబును జింతచేసియో
సారససంభవాది సురసత్తమవందిత పాదపద్మ! దు
ష్పారకృపాపరా! పతికి బాధయొకింతయు నెప్పుడేనియుం
గూరక యుండుగాతనుని కూర్మిదలంచెరమామనోహరుం.

ఉ. మాటికి స్వప్నసంగతులు మానసవీథిఁగలంచఁ గాఁపు సీ
మాటి భయార్తచిత్తయయిమంచము గేహమునందునైచి,దీ
గూటను దీపమున్నిలిపి కూర్కొనోకించుక, యంతశార్వ్యమై
వాటిలెఁగిల్కి లారవము పక్షికులాయములందుఁ బెల్లుగన్.

సీ. కొక్కొరోయని కూసెఁ గుక్కుట నికరంబు
తెక్కలు దట్టించి నిక్కినిక్కి
చెరువునీటికిఁబోవు చేడెలయందెల
ఘల్లుఘల్లురావము గడలుకొనియెఁ
బైరుచేఁలకు నేగు సైరిక ప్రకరంబు
లొండొరుఁ బిల్చుపెన్నులివు లొప్పె;
గొత్తమందలలోన గొల్లలపిల్లన
గ్రోవిసంగీతంబు కొమరుమీఱె;

తే_గీ. లేగదూడలు పల్పులు లాగికొనుచు
నఱ్ఱులెత్తుచుఁదోకలు జిఱ్ఱకొట్టి
యంభరావంబుసల్పుచు నాలమందఁ
బాలకఱచుచునుండె నిబ్బరముగాఁగ ;

తే_గీ. కాముకేళుల నిశియెల్లఁ గడిపియొడలు
మఱచి నిద్రించు యువతుల మోదలింపఁ
జూరుసందులనుండి బంగారుసూదు
లవలె వ్యాపించె నరుణాంశులవములిండ్ల ;

తే_గీ. ప్రకృతిచైతన్య భావమువాపినట్టి
సంతమసమును హరియింప సమయవైద్యుఁ
డలరుపారద సిందూర గుళికవైచె
ననఁగనుదయించె రవిబింబ మరుణదీప్తి ;

వ. పడకలనుండిలేచి చలివాయుగఁ జీరలుగప్పి, చేతులం
దిడికొని పేడచేటలను, ''హే'' యని బఱ్ఱెనదల్చి నాదియా
కడియనియెత్తఁబర్విడుచుఁ గాఁపులపిల్లలు బఱ్ఱెతండముల్
వశీఁజను వీథులంబునటువచ్చుచుఁ బోవుచునుండిరత్తఱిన్ ;

తే_గీ: దుర్భరంబగు గర్భంబుతోనసపుడు
కదలఁజాలక కదలుచుఁ గాఁపువెలఁది,
ప్రాచిపనులెల్లఁ దీరిచి బఱ్ఱెదూడ
వదలిపాల్పిండెఁ గంకణక్వణన మొలయ ;

వ. అంత వెడవెడ నొప్పులుగానిపించుటయు, గర్భవేదన
కాదలంచి, నలజారమ్మ తన తల్లినింబిలువనంప, నాకెయు

మంత్రసానింబిలిచికొని కూఁతుంజూడవచ్చె. ఇట్లుండ మాదిగ యొకండు, తన జొన్న చేనిలోఁ గంకులు విఱిచియుండుటఁగన్గొని, చేని ప్రక్కనయాల మేపుమాల పిల్లలవిచారించి, వెంకటరెడ్డి గోసెనని తెలిసికొని, యిజారుదారుఁడును సలజారమ్మ తండ్రి యునగు పెంచలరెడ్డిఁజేరి యిట్లని విన్నవించుకొనియె.

తే-గీ. ఎన్నఁడెఱుఁగని మీయల్లుఁడేమొకాని
నిన్న ప్రొద్దునవచ్చి మా జొన్నమడికిఁ,
బెద్దకంకులు బుట్టెడు విఱిచెనంట!
కంచెయేచేనుమేసినఁ గలదెదిక్కు?

క. పిల్లలు పెండ్లము నేనును
నిల్లనకయు వాకిలనక యేగిమడులలోఁ
బెల్లుగఁ గష్టముచేసియుఁ
జెల్లించగలేము శిస్తు జేజే! సామీ!

క. మీరే తల్లులుదండ్రులు
మీరే బంధుగులుమాకు, మీసలవనమా
వారలు పిల్లాపిసుగులు
గారాబముఁగోడఁ బ్రతుకఁగలిగితి మయ్యా!

తే-గీ. మీరు పెంచినమొలకను మీరెగోట
వ్రక్కలించిన మాకేది దిక్కు తండ్రి!
కడుపులోపలి యంబలి గదలకుండఁ
జాకుచుండిరి మీతాత సాలినుండి;

క. పెంచలరెడ్డిమ! దణ్ణము,
కొంచెము మనసుంచి మాదుగోడుదుపుమి; మీ

పంచలనుండుముగద ; ర
క్షించినఁ గష్టంబులిడినఁ గీరితిమీఁదే ;

వ. అంత నిజారుదారుఁడు కరుణామయహృదయుఁడై ;

ఉ. ఇవ్విధిజాలి వుట్టవచియించిన మాదిగవానిఁ జూచియా
సవ్వడి యల్లునింబిలిచి చక్కవిచారణచేసి, యింకనీ
కెవ్విధమైన కష్టము రహింపకయుండెదు నట్లొనర్తు, నీ
విప్వగమానిపొమ్ము, మడికేఁగుమయన్న వినమ్రశీర్షుఁడై ;

ఉ. దండముదేవరా! సలవదాతలుకాఁపులు ; బుద్ధి; బుద్ధి; మీ
యండలఁగాకమాకనుపుటంగద దీరునె? గోవయాలరా
కుండగఁ జేయుమయ్య;యవియుక్కనఁగంకులుమేసిపోవు;నా
దండుగనోర్వలేము ; దయదప్పక నమ్ములఁ జూడురెడ్డిమా!

తే-గీ. ఇటులశ్వపచుండు వచియించి యేఁగినంత
శోకసంతప్తచిత్తుఁడై సుక్కిరెడ్డి
గోడమోపునఁ గూర్చుండి కొంతసేపు
మనమునందిటులతలపోసె మాన్యుఁడగుట ;

తే-గీ. మాలమాదిగవారల మందమతులఁ
గష్టపెట్టిన మనకేమి గలుగుసుఖము?
సర్వజనులను బాలించు జగదధీశుఁ
డరయుచుండడె సకలాంతరాత్ముయగుచు.

తే-గీ. ఇప్పుడైనను, రేపైన, నెప్పుడైన
ననుభవింపక తీరునే యఖిలకర్మ

ఫలము; లటుగాన జనులకు భద్రమగును
న్యాయమార్గంబు దప్పక నడచుకొనుట.

క. సుతుఁడైన, మాతయైనను
సతియైనను నల్లుఁడైన సత్యంబునకున్
వ్యతిరేకత వర్తించిన
మతిమంతులు వారిపొత్తు మానుదురుధరన్.

ఉ. పెంచెలరెడ్డి యల్లుఁడఁట! పెంపఱిమాదిగ జొన్న చేనిలోఁ
గొంచెపు బుద్ధిఁగంకులను గోసినవాఁడఁట! యంచునూరివా
రెంచరె? దుర్యశంబునిపు డెవ్విధిఁ ద్రోకడవెట్టనౌను; నే
మంచితనంబుఁబూననిఁక మానముదక్కునె? కీర్తినిల్చునే?

ఉ. అల్లుఁడటంచు నాతఁడుదయామతి మన్ననచేసెఁ, గాకతాఁ
బెల్లుగశిక్షసేయఁడె? విభేదములెంతురె యోగ్యులంచున
న్నెల్లరుఁ దూలనాడరె? యహీనయశంబెటు వీడనౌను, నా
కెల్లవిధంబులందలఁప నింపగునాతని శిక్షసేయగన్.

క. నలజారమ్మను గర్భిణిఁ
దలపోసిన నామనంబు తద్దయుఁనీరౌ;
తెలుపక పతికృత్యమునే
మొలకువఁ బ్రశ్నింతు మున్నుమించుంబోనీక్;

చ. అనియిటులేవఁబోవు సమయంబున నంబుజనేత్రయోర్తువ
చ్చి,నయముమీఱఁ జెప్పెనొకచిన్నినిసుంగు జనించెనిప్డుకూఁ
తునకునటంచు; నంతనెదఁదోరము సంతసముప్పతిల్ల వే
చనిపురిటింటిలోఁగనిమె సారసనేత్రను, జిన్నిపాపనున్;

మ. నలజారమ్మయుఁ దండ్రిఁ గాంచి మదినానందంబు దైవాఱ వె
ల్వాల క్రొనిగ్గులుకన్నుఁదమ్ము లొలయన్వీక్షించి యోతండ్రి!
యాజలజాతాక్షు కృపావిశేషమున మత్సర్వాఘముల్దూలి, న
వ్యాలతాతన్వియొకర్తు గల్గెఁగనుమా వాత్సల్యమేపారఁగన్;

చ. అనియిటులూరకున్న సుత, నల్లనఁగాంచి వచించుఁదండ్రి, యో
తనయరో! బంధువర్గము ముదంబును బొందఁగఁగందునోర్తు నా
వనజభవుండొసంగె; మునుభక్తినొనర్చిన నోములియ్యెడం
దనయగ రూపముంబడసి ధాత్రి జనించెనుగాక యన్యమే?

ఉ. నామదినొక్క సందియమునాటెను; బాటిగదాని బుచ్చు స
త్యాముల నీతివాక్యములనమ్మ! వచింపుమయుత్తరంబుగన్;
ధీమహితుండయేని యొకతీరునఁ జిత్తము తత్తఱింపఁదా
నేమియుఁ జేయఁజాలఁడు, మఱెవ్వరు యోజన సెప్పునంతకున్.

ఉ. చౌర్యము నీచకృత్యమని, శాస్త్రవిరుద్ధమటం చెఱింగియున్
దుర్యశమొప్ప సల్పునతి దుష్టునకెమ్మెయి శిక్షసేయగా
నార్యులకున్ముదంబగును న్యాయము సెప్పు; మిజారుదారుదు
ష్కార్యనియుక్తచిత్తులను గాఱియ వెట్టక వీడవచ్చునే?

చ. అనిజనకుండు వల్కు, వినయంబునఁ బుత్రి వచించు నాయనా!
మనము తురుష్కభూపతుల మాటలతిక్రమణంబు సేయగాఁ
జనదు; తదీయధర్మములె శాస్త్రములట్లు దలంచి శిక్షలం
బొనరుప శ్రేయమౌను; దలపోయుమ వేఱువిధంబుగల్గినన్;

చ. యవనులన్యాయముం దలప నారటగూరును జిత్తమంపఁ బ్రే
మవిలసనంబు శూన్య; మొకమానిసి చౌర్యము సల్పెఁ గొర్తయే.

దవిలినశిక్షయంచుఁ బ్రథితంబుగఁజాటును; పూర్వభూభుజుల్
సవురుగనిట్టిశాసనము లన్రచియించిరె క్రూరచిత్తులై,

క. అనియీరీతిగఁబల్కెడు
తనయనుదిలకించి తండ్రిధర్మంబునకుం
దనవారలూరివారని
చను నేభేదంబు? నోడువుసత్యంబనఁగన్;

చ. సరసిజబాంధవుండు కరజాలములోకమునందు భేదముం
బోరయకసర్వవస్తువులఁ బూర్ణముగాఁ బ్రసరింపఁజేయున
ప్పురుసునన్యాయదాత తమవార్పరవారను భేదబుద్ధియెం
దరయకధర్మరక్షణ నయంబుగఁజేయఁ దొలంగునిందయున్;

మ. మునురక్షోహృతమైన సీతను సతీమోహంబునన్ రామచం
ద్రనరేంద్రుండు గ్రహించెనంచు బలునిందల్వల్కెపౌరుల్ధరా
జనుగాంతారనివాసినిన్ సలుపఁడే శంకింపకారాముఁడున్;
మనవారల్పెఱవారలంచు సుజనుల్ న్యాయంబువోఁజూతురే.

మ. మునుగౌరవ్యులు ద్రౌపదింగినుకమైభూపాలసంఘంబు మూ
గిన పేరోలగమందుఁ జీరలొలువంగిడ్పాటు వీక్షించుచున్
ఘనులౌపాండవులుండరే వెడగులై న్యాయైక బద్ధాత్ములై,
జనకా! గూడవు పక్షపాతవిధముల్ సత్యంబుఁబాలించుచో;

చ. అని తనుజాతవల్కవిని యారటదోరముగూరఁ గన్నులం
జినుగక బాష్పతోయములు చెప్పెడిదేమియు లేకదీనతన్
జనకుఁడు వెచ్చనూర్చుచు వనారిలుచుండగఁ జూచికూఁతురీ
వనటకు హేతువేమియని వందురుతండ్రిని బ్రశ్నచేయగన్.

ఉ. అక్కటా! యిట్టివార్త నెటులాడుదు? నాడకపోవరాదు; నే
నక్కటికంబుమాని యెటులాత్మజ భర్తను జంపనేర్తు; నం
చోక్కడఁగూఁతుఁజూచు; మఱియొక్కడ మోమునువాంచు
లేచుఁగ్రై పెక్కినవానిపోల్కి నటులేగును వచ్చును! నేడ్చుఁ
బెల్లుగన్.

మ. తనయా! యంచను; నేమియున్న వినుమాధర్మంబనున్, ఏమినా
నిను నెవ్వారలుపిల్చిరంచుఁగినియున్ నీవేగదాయన్న యేమను
దండ్రీయిది యేమి వెఱ్ఱియనఁగా హాయంచునన్వంగదున్;
ఘనశోకావిలచిత్తుఁడై శిరముపీకందాకుఁబెన్భ్రాంతికిన్;

ఉ. మాటికి జొన్నకంకులన, మాదిగవాఁడనఁ, గోర్తవేత ము
మ్మాటికిఁ దప్పుసేయన, క్షమాపణలేదన, నౌను గాదనం,
బాటిలె దుఃఖమెట్లు విడఁబాటగునంచనఁ దండ్రి, భీతి స
ప్పాటలగంధి డెందముగ భాలనగంట కితాంగవల్లి యై;

వ. చేతఁబొత్తుల నిదురించుచున్న చిన్న పాపమంచ
మున జాఱుటయైనఁ దెలిసికొనక, తండ్రినింబరికించి నాయనా
మాదిగవాఁడెనందు? జొన్నకంకు లెక్కడివి? కోర్తవేత
యేమి? యని ప్రశ్నించుచుండునంత, వెంకటరెడ్డియు జొన్న
కంకులు దుప్పటియందునగట్టి భుజముపై వైచికొని యిలుసేరి,
భార్య ప్రసవించుటవిని సంతోషించుచుఁ బురిటింటిలోనికివచ్చె.

ఉ. వచ్చిన భర్తమూఁపుపయిఁ బట్టుగమూటలు కంకులుంట నీ
వెచ్చిన కంకులెచ్చటివి? తెచ్చితివో మనచేనినుండి, చే
కెచ్చటనుండి తెచ్చితివి? యేమనఁదోయ్యాలి, వెల్ల బోయి రా
పచ్చు పడంగజిత్తమున నచ్చటఁ గంకులువైచి భర్తయున్;

ఆ-వె. జొన్న పాడుసేయు దున్నలఁబందులఁ
దోలితోలి కొంతసోలి, రాత్రి
నిదురవోయి లేచి నిదురమత్తున మాది
గ, చినవానిచేని కంచెదాటి.

క. నేనటుకంకులు గోయఁగ
మానసమునఁ దట్టెనదియు మాదిగ చేనం
చో నలినాక్షిరో ! యంతట
మానితిఁ గంకులనువిఱువ ; మడిపీడివెసఁ

క. వచ్చితి; నని చెప్పుచునేఁ
దెచ్చిన కంకులను జూడు తెల్లగముత్యా
లచ్చొత్తినట్లు సొంపగు ;
గిచ్చినఁ బాల్గారుననుచుఁ గెలననిలువగఁ ;

వ. అంతఁ బెంచలరెడ్డి యిట్లనియె.

ఆ-వె. గొప్పవారికైనఁ జొప్పడుఁ బొరపాటు
ఇదియె తప్పుగాఁగ నెంచఁదగదు ;
బుద్ధిదెలిసి యెవఁడు పొనరుచుఁ జౌర్యంబు
నట్టివాఁడ శిక్షకర్హుఁడిలను ;

చ. అనిజనకుండువల్క సుతన్యాయపురీతి వచించుఁదండ్రి! నీ
వనునుడికార మెంతయునయంబె? యశంబె? వెలుంగునిప్పు
కల్, గనకయత్రొక్కినంబదము గాలకయుండునె? ధర్మమా
ర్గముఁ మనమె తొలంగినంబరులు మాన్యతఁజూతురె ?
నిందదప్పునే ?

వ. ఇటులఁ బల్కుచు నలజారమ్మ, భర్తను విలోకించి.

చ. వినుహృదయేశ! నాపలుకు, నీగులవంశమునందుఁబుట్టి యీ
దినమునఁనిట్టి దుర్యశముదెచ్చిన యల్లునిశిక్ష సేయకే
తనయనుజూచి యేమొనిజ ధర్మము పెంచలరెడ్డి దప్పెనం
చను నపకీర్తిగాని విధియారసి యట్లుచరింపఁ బెంపగున్ ;

చ. సతముశరీరమంచుఁ బెలుచందలపోయుటకాని, వృంత సం
చ్యుతకుసుమంబురీతి, నెటనో యొకచోటను, నేఁడొ రేపొ, యె
వ్వితమునసైన నేలఁబడు ; విశ్వమునందు యశంబెనిత్యమై
పతి ! విలసిల్లుదిఙ్ముఖవిభాసితమై సుజనప్రపూజ్యమై ;

క. నలజారమ్మయునిట్లని
తళుకుల కడగంటి చూపు తనపతిఁ గప్పం
దిలకింప, భర్తయిట్లనెఁ
బాలఁతి ! నిన్నెటుల వీడిపోఁగల నింతిన్ ;

క. శారికమిథునంబటువలెఁ
గూరిమి నివసింపఁజేసి క్రూరతనిపుడా
వారిజ సంభవుఁడేలొకొ
దారుణ విరహంబుగూర్చెఁ దలఁచెనుగష్టా !

క. అని దీనత గద్గదరుతి
మొనయగ వచియించుభర్త మొగమునుగని, యే
మనిమెదునాథా ! నీసతి
నిను వీడునె స్వర్గమందు నిరయంబుననేన్ ;

క. అనవిని, నీలపుగాజులు
గునిసెడు ముంజేతిముద్దుగొని పతియేగన్
మనమున శ్రీహరిఁదలచుచు
ననువుగ బాలెంతస్నానమాడి పసపునన్.

సీ. జాళువా బంగారు డాలుడీలఁగఁజాలు
హరిద్రచేలంబు నంతఁగట్టి;
పసపునిగ్గులుదేలు ఫాలభాగంబున
సిందూర తిలకంబు పొందుపఱచి;
కన్నుఁగల్వలుకొంత వన్నెమీఱఁగఁగ్రొత్త
కాటుక రేఖలు నీటుపఱచి;
గుబగుబనెత్తావి గుల్కెడు జవ్వాది
కలహంబు బాహులఁ గలయనలఁది;

తే-గీ. జాజిపూవులు చేమంతి సరులుకీలు
గంటునకుఁ జుట్టివాల్గంటి కరుణమెఱయఁ,
బేర్చుడిప్పుడు గుండము భీతిలేక
యనఁగఁ, దండ్రియుఁగడు భక్తినట్లుచేసె;

వ. అల్లుఁడు దుర్మరణంబు నొందెనని దూరపిల్లు పెంచల
రెడ్డిభార్య, పుత్రిగూడగుండంబునంబడ నుద్యమించెనని తెలిసి.

సీ. కన్నీరుమున్నీరు గాఁగ నేడ్చుచువచ్చి
సుతనుగౌఁగిటఁ జేర్చి వెతలఁబడుచుఁ;
గూఁతురా! మమ్మిట్లు గుందించి నీవేల
గుండానదూకంగ గుణమెచెపుమ;

కూఁతురైననునీవె కొడుకైన నీవె, మా
కెవ్వరున్నా రింక నిజ్జగమునఁ;
గాటికిఁగాల్సాచు కాలంబునన్ మమ్ము
దుఃఖానముంపంగఁ దొడరితేఁటవె;

ఆ-వె. నన్నుగన్నతల్లి! నామాటవినవమ్మ
కన్నకడుపునిట్లు కలఁచిపోవ
ధర్మమగునె యంచుఁ దల్లి యెలుగురాయఁ
బలికి, చెక్కునిమురఁ బడఁతి యనియె ;

క. నాకొఱకుఁగాదె నాపతి
నీఁకను ప్రాణంబు విడిచి విశ్వమునందుం
బ్రాకట యశమును బొందెను;
నాకును నట్టి దియసూవె న్యాయముతల్లీ!

ఉ. నావుసుబంధుజాలమువనారిలె, 'సాధ్వీరో! మాదుగేహముల్
పావనమానుద్వల్లలిత పాదసరోజ పరాగసంపదన్
బావని! రమ్మ' టంచునుసువాసిను లక్ష్మలివేడ, నామెప్రే
మావిలచిత్తమైకదిలె నందటి బంధుగులిండ్లకున్ వెసన్.

క. బంధుగులఁజెలిమికత్తెల
సందటఁ గౌఁగిటనుజేర్చి యాదరమునవా
రందందునిచ్చుకానిక
లందుచుఁజనుదెంచి చంచలాంగియుభక్తిన్;

తే-గీ. తల్లిదండ్రులకున్ మ్రొక్కియుల్లమందు
దేవదేవునిజింతించి దీప్తిఁజెలఁగి,

మందహాసము సెలవులఁ గ్రందుకొనఁగ
నగ్నిగర్భంబుసొచ్చె నయ్యతివమిన్న;

సీ. సాంధ్యరాగచ్ఛటా సంఛాదితాస్తాద్రి
కటకసంచర దభ్రిఖండమనఁగ;
జలజరాగ పరాగకలితోర్మి మాలికా
డోలికాచంచన్మరాళమనఁగ,
బల్లవితాశోక పాదపాశ్రయనవ
ప్రసవభారానత వల్లియనఁగ;
గైరికసిందూర కలితపూర్వాచల
పీఠస్థపూర్ణేందు బింబమనఁగ;

తే-గీ. సతిరహించెను గుండానఁజటులవహ్ని
శిఖలునల్గడవ్యాపించి చిటపటోగ్ర
శబ్దభీమంబులై ధూమచయముగ్రక్కఁ,
బ్రేక్షకావళిగుండెలు పెటిలిపోవ;

తే-గీ. పంచభూతాత్మకంబైన పడఁతిమేను
ప్రకృతిలీనమై పూతమైపరిఢవిల్లె;
మిగిలియుండెను సత్కీర్తిపగిది, సాధ్వి
యాత్మసర్వంబు తానయైయతిశయిల్లె;

మ. ధరదువ్వూరుసువంశసంజనితుఁడై, ధర్మాత్ముఁడై సత్కృపా
పరుఁడై, శ్రీహరిభక్తుఁడై తగినసుబ్బారెడ్డి పుత్త్రుండు, మ
త్పరమాప్తుల్ ననురామరెడ్డియనుచున్వాకొందు; రిక్కావ్య
స్వరసోక్తుల్ గులుకన్ రచించితిసతీసంతోషప్రయుక్తంబుగన్;

సంపూర్ణం.

PRINTED AT THE INDIA PRINTING WORKS, MADRAS.